

BİR ZAMANLAR EKİ RADYOSU VARDI...

Nadir AVŞAROĞLU

Maden Mühendisi

Geçtiğimiz dönem TMMOB bünyesinde Birliğin Sesi "Radyo TMMOB"un kurulması ve yayın hayatına başlaması amacı ile Maden Mühendisleri Odası adına görevlendirildim. Her ne kadar istediğim ölçüde emek koyamadımsa da, dönem sonunda Radyo oluşturularak yayın hayatına başladı. TMMOB'nin çeşitli etkinliklerini ve en son gerçekleştirilen TMMOB Genel Kurulu'nu buradan canlı olarak dinlemek, bilgi edindiğim ve aidiyet hissettiğim, ait olduğum bir kurumun radyosunu izlemek ayrı bir heyecan verici olduğunu söyleyebilirim.

Geçtiğimiz aylarda gazetelerde okudum. EKİ Radyosu'nun değerli kadın spikerlerinden Sayın Necla Aygün'ü 17 Nisan 2008 günü kaybettik.

Zonguldak'ta hiç yaşamadım. Ama Zonguldaklı birçok arkadaştan da EKİ Radyosu'nu dinledim. EKİ (şimdilerde TTK) kurumundan haberler, tüm bir kente hitap eden istek programları, o dönemin önemli bir müzik arşivi, işçi ve çalışanlara yönelik uyarılar, kan anonsları, duyurular... Kısaca tüm bir kenti kucaklayan ve orada yaşayan insanlarla buluşabilen bir radyo. EKİ Radyosu

EKİ Radyosu ülkemizdeki ilk özel radyodur. Kamunun TRT aracılığı ile yaptığı yayınlarla birlikte 1967 yılında kurulan ilk özel radyo. O yıllarda radyo tekeli TRT'dir ve TRT dışın-

da tüm Türkiye'de sadece Polis Radyosu ve Meteoroloji Radyosuna müsaade edilmiştir. Bu radyolar Türkiye'nin tamamına hizmet ediyorlardı. Bir de lokal anlamda hizmet yapan bir radyo da vardı Zonguldak'ta. 1953'de çıkan Telsiz Kanuna göre alınan müsaadelerle hizmet veren EKİ radyosu o dönemlerde Türkiye'de yöresel yayın yapan tek radyo olarak anılarımızdaki yerini aldı.

Aslında adı EKİ Eğitim Radyosu olan ve o günün şartlarına göre amacı maden işçilerimizin bilgilendirilmesine çalışmak ve kan anonsları gibi acil ihtiyaçlara cevap vermek olan radyo, önemli bir hizmet görüyordu. Çünkü o dönemlerde iletişim araçları bu kadar gelişmemişti. O dönemlerde A grubu, B grubu diye tabir edilen gruplu işçiler vardı. Onlara trenlere binerken, inerken, ocağa girerken, çıkarken emniyet uyarılarında bulunuluyordu.

Bir dönem koskoca bir kenti elinde tutan EKİ radyosu 1983 yılında askeri cunta tarafından kapatıldı. 1968 yılında Ereğli Kömürleri İşletmesi (EKİ) bünyesindeki iki katlı bir binada işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda programlar yapmak amacıyla yayına başlayan EKİ Radyosu, bundan 40 yıl önce o dönemde EKİ olarak bilinen bugünkü TTK'de 55-60 bin maden işçine ve onların ailelerine hizmet veriyordu. Dünyanın en ağır işçiliği el yordamıyla, kazma, kürek, balta, sırt küfesi ve katırla yapılıyor, her yıl ocaklarda 10'a yakın kişi iş kazaları sonucu yaşamını yitirirken çok sayıda kişi de sakat kalıyordu. Bu nedenle, kurum işçi sağlığı ve iş güvenliği bilincini arttırmak için özel bir radyo kurmuştu.

Zonguldak'lı arkadaşlarımla sohbet ederken konu EKİ Radyosuna geldiğinde şöyle bir olay anlatmışlardı. EKİ Radyosunda yayın süresince arada özel isteklere de yer verilirmiş. Bir gün bir genç kızın ismini de vererek, sevgilisi için istediği şarkıyı anons edilmiş ve yayınlanmış. Daha Radyo programı bitirmeden kızın babası silahla radyo-

yu basarak yayını durdurmuş. Rivayet odur ki, bu olay Zonguldak'ta yıllarca konuşulmuş. Bu olaydan sonra da EKİ Genel Müdürü, istek programını iptal etmiş, Radyonun güvenliği için giriş kapısına da bekçi koymuş. EKİ Radyosu ikinci silahı 1983 yılında askeri cunta ile görmüş ve o gün, bu gündür kapalı.

"Madenci arkadaş! Trenlere inip binerken kazma ve baltana sahip ol! Arkadaşını sakatlayabilirsin! Trenlerin kapı ve pencerelerinden dışarı sarkma! Trenler durmadan inme ve binme yapılmaz, sakatlanabilirsin!"

"Madenci arkadaş, açacağın en ufak boşluğa kama sür."

"Kazmacı arkadaş, sürdüğün üç dört kama dan sonra, mutlaka rafa kaldır."

"Kazmacı arkadaş, kömür kazmaya başlamadan önce, tertip edildiğin yerdeki mevcut tahkimatı iyice kontrol et. Noksan direk ve kama varsa önce onları tamamlama. İlave tahkimat yapmak gerekiyorsa onu yap. Kırılmış direk varsa değiştir. Bu yönde alacağın her tedbirin önce kendi hayatını, sonra da arkadaşlarının hayatını kurtaracağını unutma."

"Madenci arkadaş, kazmaya başlamadan önce kullanacağın sarma, direk ve kamaları iş yerine getir."

"Madenci Arkadaş bacada çalışıyorsan mutlaka yanına emniyet lambası al. Lambanı daima yanar vaziyette tut. Lamban kendiliğinden sönerse bacayı terk et."

M. Arif Tokmak'ın EKİ Radyosu ile ilgili olarak; 22 Şubat 2007 tarihinde, EKİ Radyosu kapanana kadar 14 yıl spiker ve teknisyen olarak görev yapan Adnan Ömür ile yaptığı röportaj aşağıdaki gibidir.

Kuş uçuşu 50 kilometre alana yayınları ulaşan bir sistemi olan EKİ Radyosu Ereğli, Armutçuk, Bartın, Amasra, Çaycuma'nın belirli bölümleri, Filyos sahil alanları bu radyoyu verici ve alıcılarıyla dinliyordu. Aktarmalı olarak telsiz cihazları yayının uzaklara ulaşmasında yardımcı oluyordu. Yakasına taktığı Türkiye Radyoları armalı rozetini yanından ayırmıyor Adnan Ömür. Bir Zonguldak Galatasaray maçı sırasında Zonguldak'ı ziyarete gelen İstanbul Radyosu Spor Yayınları Naklen Sorumlusu Yüksel Doğru, Tansu Polatkan, Eğitim Yayınları Prodüktörü Alaattin Bahçekapılı yaptıkları yayını beğenmiş. Bahçekapılı, kendi yakasından çıkardığı bu rozeti Adnan beyin yakasına takmış. "İnsanlarla iç içe olan bir EKİ Radyosu vardı" deyip anlatmaya başlıyor eski Zonguldak Radyosu spikerlerinden Adnan Bey. Biz de zevkle, Zonguldak EKİ Radyosu hakkında Adnan Ömür'ü dinliyoruz: "24 Kasım 1984. O gün öğretmenlerle ilgili program yapmıştım. Programı yayınladıktan sonra kapatıldık. O dönemde kan anonsları yaptığımızda kan vermeye koşardı insanlar. Stoklar dolardı" diye Zonguldak EKİ Radyosunun işlevlerinden birini hatırlatıyor.

EKİ radyosu kapanana kadar görev yapmış, 14 yıllık spiker ve teknisyen olarak görev yapan Adnan Ömür. "Radyo evinde biz aile gibiydik. Gecenin 12'sine kadar bayan arkadaşım ile beraber çalışırdık Bu kadar birbirine güvendiğin, bu kadar saygılı bir ortam vardı" diyor Ömür, o günleri anlatırken. Bugün 55 yaşında olan Adnan Ömür, "Zonguldak'ta ilk özel radyoyu kuran da benim. Bugünkü radyoculuğu kötülerem istemiyorum. Belki bizim çağımız geçtiği için öyle düşünüyorum ama şu an metalik bir radyo var Zonguldak'ta. Genelinde üslup farklılığı, diyalog farklılığı fark ediliyor. Ben TRT 4'den başka radyoya sürekli dayanamıyorum. Bugünkü radyoların bir tanesini söyleyin eğitim yayını yapsın" diye düşünüyor.

1973'ün 17 Ağustos ya da Temmuzunda, ben radyo evine yayın teknisyeni ve spiker olarak, spiker kadrosu kaydıyla, radyo evinde teknisyen olmadığı için Ramazan Demirci'nin ayrılması ile birlikte, 8 kişinin içerisinde imtihanla girdim. Yayın teknisyenliği ile spikerlik yaptım. 24 Kasım 1984'de de Radyoevi, İçişleri Bakanlığının Hizmet İçi Telsiz Yasasına göre radyoları, Türkiye genelinde kapattıkları güne kadar sürdürdüm çalışmayı. Bu yasayla birlikte Zonguldak EKİ Eğitim Yayın Merkezi ile Türkiye Polis Radyosu, Meteoroloji Radyosu yayınlarını durdurmuşlardır. Ancak EKİ Radyosu dışında diğerleri kendilerini çok iyi savunma yaparak, tekrar yayın hayatına girdiler. Halen daha da FM üzerinden yayınlarını sürdürmektedirler. O günkü şartlarda iyi bir savunma yapılsaydı Zonguldak Radyosu, belki de Türkiye'nin sayılı radyolarından biri olabilirdi. Çünkü yayınımızı eğitim amaçlı yapıyorduk.

İnsanlarla ilgili, Zonguldak'la ilgili hatta zaman zaman da Türkiye geneliyle ilgili haberler yapıyorduk. Örneğin Türkiye Cumhuriyeti, 12 Eylül 80 dönemini yaşamıştır. 80 Döneminde Gölcük Sıkıyönetim Komutanlığı'nın ve Zonguldak Valiliği'nin duyurularını okuduk. Ama öyle ama böyle tartışılır bir ihtilal yaşanmıştır. İhtilalin Sayın Komutanlarının duyurularının Zonguldak Radyosu'ndan okunması için o dönemde o radyo açık tutuldu.

Hiç unutmuyorum, biz o gece evden saat üçte askerle alındık. Radyo evine geldik. Radyo evinde kablolarımız kesilmiş, cihazlar tahribat olmuş ve o dönemin komutanı, "bize bu radyoyu çalıştıracaksınız, bu radyoyu yayına geçireceksiniz, bizde duyurularımızı buradan yayınlayacağız" diye emir veriyor. O sabahı hiç unutmuyorum, saat dokuzda, 13 Eylül 1980'de tekrar yayın hayatına girdik.

Çok güzel bir eğitim radyosunu Zonguldak koruyamamıştır.

Zonguldak Radyosu'nun tam olarak kuruluş tarihini bilemiyorum. Ancak yayın hayatına 1968'de geçtiği kulaklarımda çınlıyor. Çünkü o günkü Radyo Evi Müdürümüz, Allah rahmet eylesin, Fevzi Erginsoy, o gün-

kü yayın şefimiz İstanbul Radyosu Rumeli Kardeşler diye TRT'de program yapan Şermin Gökmen hanımefendi, öldüyse Allah rahmet eylesin, ölmediyse Allah selamet versin, bana ve bizim gibi arkadaşlara söylediği 1968'de kısa dalga üzerinden yayın yapıyorlardı. Yanılmıyorsam 1972'de orta dalga üzerinden yayın hayatına geçmişlerdir. Orta dalga 220 mega saykıl... Yayın saatlerimiz, sabah saat 06-09; öğlen 12-14; akşam 17-19.30; cumartesi tatil değildi o dönemlerde, cumartesi günü saat 10-14 arası, akşam 17-19 arası... Yılbaşı, bayram özel ful olarak, yayın akışımızı devam ettiriyorduk. Özel günlerde, bayram günlerinde özel programlar yapıyorduk.

İşçilerle sohbetler ediyorduk. Hatta o tarihlerde şu an ıssız, boş belki de cinlerin perilerin oyun oynadığı, işçi pavyonlarında biz 5 bin işçiyle, 7 bin işçiyle, 15 bin işçiyle eğitim programları yapıyorduk. O insanlara işçi arkadaş anonslarıyla birlikte fiili ve duyuru olarak hizmet veriyorduk. Çırak kursu öğrencilerine dönük tiyatrolar yapıyorduk. Sosyal faaliyetlerde bulunuyorduk. Bunları radyolardan, Radyo Evi'nden, yani EKİ Eğitim Yayın Merkezi'nden belirli standart programlar içerisinde de yayın söyleşimize devam ediyorduk. Çok iyi hatırladığım Zonguldak'ta o tarihte bulunan, benim bildiğim kadarıyla 27 tane ilkokulda, ortaokulda, liselerde 10 Kasımlarla ilgili, Zonguldak'ın kuruluş yıldönümleriyle ilgili programlar yapıp bu programları radyomuzdan halkımıza duyuruyorduk.

Pazar günleri postacılar çantalar dolusu mektup getiriyorlardı. İstekler Almanya'dan dahi geliyordu. Biz o istekleri de Pazar günleri "İstekler Saati"nde Türk Halk Müziği olarak, Türk Sanat Müziği olarak, Türk Hafif Batı Müziği olarak halkımıza dinlettiriyorduk. Canlı telefonlar yayına alıyorduk. Bunlar çok güzel şeylerdi. Çok güzel hatıralardı. Bu uğurda mücadele eden, bu uğurda ölenlere de Allahtan rahmet diliyorum. Hayatta kalanlara da sağlık esenlikler diliyorum. Arkadaşlarımı yad ediyorum.

Nedret Yeletaşı belki evlenmiştir, Nedret'in belki torunları da olmuştur. Şu an Ankara'da ikamet ediyor. Necla Aygün spiker arkadaş-

larımdandı. Hatırladığım kadarıyla Terakki Mahallesi Muhtarı Bülent Ulubay'la da kısa bir dönemde olsa beraber çalıştık. Erdoğan, Serdar, bu arkadaşlar zaman zaman bizimle çalışmışlardır. Yusuf Çetin, bugünkü Saadet Partisinin ilçe başkanı... Çalışma arkadaşlarımızdı...

Ben Zonguldak Radyosu'na bir fiil hizmet eden bir arkadaşınızım. İnşallah böyle bir radyonun açılması haberiyle Zonguldak yeniden çalkalanır. Belirli yaştaki insanların zaman zaman bize söyledikleri ifadeler var. 'Keşke o radyo açılrsa kurban keserim.' diye, çoklarından duymuşumdur.

Şu an hastanelerde görev yapan Ömer Karakaş, Şenol Yavuz; bu doktorlarla beraber, biz İşçi Sağlığı ve İşçi adı altında programlar yapıp, belirli saatlerde yayına koyardık. Her bakımdan Zonguldak halkını sağlık, eğitim, trafik, duyuru, valilik ilanları, özellikle insanların çok merak ettiği hava raporlarını biz Zonguldak Radyo Evi'nden halkımıza duyuruyorduk. Çok hayat kurtardık; kan aramalar, kan anonsları, işçi kazalarındaki yayın akışlarımız, bu arada onları da rahmetle anıyorum grizu olayında, ölümlerde Zonguldak Radyosu'ndan ölen işçi arkadaşlarımızın adlarını duyuruyorduk.

Başarılı olanlara Müessese Müdürlüğü adına pirim veriyordu. Ocaklarda çalışan ve metre bazında fazla iş yapmış insanlara da pirim veriliyordu. Bu başarıları da iş motivasyonu yönünden yayınlıyorduk. Bunlarda üretimde bu insanlar üzerinde etki yapıyordu, eğitime de dönük katkı sağlıyordu. Elektrikçi arkadaştan tutun, ocaktaki ajos-

tör arkadaşına, ocak şeflerine, kazmacılara, motorculara, makasçılara, barutçulara, lağımçılara her konuda bugün unutulana ama hala daha adı dillerden düşmeyen EKİ Eğitim Yayın Merkezi bilgi aktarma ve alma alışverişini yapıyordu o tarihlerde.

- O zamanlarda insanların size ilgisi nasıldı?

- Müthişti. O tarihlerde televizyon yok. Zonguldak'ta TRT yayınları iyi çekmediği için bunlar pek dinlenmiyor, tabi o günkü şartlar altında. O tarihlerde 'bak bak, şu adam çalışıyor radyoda' sözleri duyardık. Kurumlara gittiğimizde bizi herkes tanıyor. Yani bugün nasıl TRT'de spikerler tanınıyorsa... O tarihlerde Türkiye'de üç dört benzeri bulunan radyodan bir tanesi de bizim EKİ Radyomuzdu. Şâhısımız, yüzümüz, yüzümüzün rengi kişiler tarafından tanınıyordu. Nereye gidersek gidelim ilgi alaka görüyorduk. Bu yüzden Sayın Ömer Karakaşoğlu'nu yâd ediyorum.

1979'da benim oğlumla ilgili bir anım vardır. Radyo evinde çalıştığım için o gece bütün hemşire ve ebe arkadaşlarımla isteklerini yerine getirmiştik. Sağlık saati yapmıştık tekrar. Ömer beyin kucağında, benim oğlum Ahmet doğdu.

- Arşivi nasıldı Zonguldak Radyosunun?

- Zonguldak Radyosunun arşivi benim hatırladığım kadarıyla şu an harap olmuş durumdadır. O tarihteki arşiv yaklaşık toplam olarak söylüyorum 5 bin adet... Bunun 2 bin 500 âdeti long play olmak üzere, 2 bin 500 âdeti de Türk Halk ve Sanat müziği olarak hatırlıyorum. James Last, Paul Monro gibi dünyanın en büyük orkestralarının orijinal long playleri. Yaklaşık 2 binin üzerinde de 4 kanallı bin iki yüz makara bantlar. O tarihlerde çok büyük Akai teypler. 4-5 tane dual plak, o tarihlerde şuurlu mikrofonlar. İnsanların yüzeysel olarak gördüğü cihazlar içerisinde çalışıyorduk. Çok zengin bir elektronik kabloomuz vardı. Spiker ve teknisyen arkadaşlarımız vardı. Bu arada Dinçer Uskurlu'yu, Ramazan Demirci'yi rahmetle anıyorum. Spiker arkadaşlarımdı. Her açıdan çok iyi bir arşivimiz vardı. Klasik olarak. Betoven'inden tutun 101 Kemanlara varıncaya kadar. Türk Halk Müziği

Aliye Kılıç, Fatma Türkan, Ahmet Sezgin, Nuri Sesigüzel, Bedia Akartürk, Müzeyyen Senar'lar, Behiye Aksoy'lar, Bülent Ersoy'un o dönemleri. Ziya Taşkent'ler... Muazzez Abacı'lar... Daha birçok sanatçımızın orijinal long playleri. Bantları... İstanbul Radyo Evi'nden gelen sanatçılar. Zonguldak'a gelen birçok ünlü sanatçı bu radyo evinde program yapmıştır. Kullandığım mikrofonu, kulaklığımı, teybimi, pikabımı, kırmızı ışığımı hatıra olarak saklıyorum. Evimde de şu an yaklaşık 150, 200 tane long play, 70, 80 tane bandı saklıyorum.

- Madencilerle yapılan sohbetler, röportajlar var mı?

- Araştırırsam bulurum diye düşünüyorum. Çünkü geçen teybimde dinlerken Fevzi beyin Zonguldak tarihi ile ilgili bir bandına rastladım. Araştırmam lazım, bakarsam arkadaşlarımızın bizim anonslarımızı 'işçi arkadaş' diye başlayan öğüt anonslarını bulabilirim. Ramazan günlerinde top anonsunu duymadan, Zonguldak'taki topçu ateşlemiyordu. Yani biz anons ediyorduk, radyonun anonsuna göre de Zonguldak'ta oruç açılıyordu. Bu kadar Zonguldak kentiyle iç içe olmuş, kaynaşmış tüm Türkiye'de bir radyo evi kurulmamıştır. Zonguldak Radyosunun kapanması üzülecek bir şeydir. O radyo evinin 14 yıllık yayın teknisyeniyim ben, nelerle karşılaştık. Elinde kan anonslarıyla doğum hastanelerinden gelenler. Ağabey anons yap diyenler. Çok acıları paylaştık biz o maden ocaklarında ölen insanların yakınlarıyla... Ölüm günlerinde, Türkülerle... Ya, duygulanıyorum...Gözlerim doldu... Kapatılım teybi lütfen!

Yine bir habere göre Türkiye'nin belki de ilk özel radyosu olan EKİ radyosu sanal alemde tekrar yayında olduğu bildiriliyor. Haber Zonguldak Sitesinin müzeler bölümü tıklandığında karşınıza çıkan EKİ Radyosu 5 Aralık 2006'dan bu yana şimdilik test yayını yapıyor. Sadece nostalji anlamında sadece eski bant kayıtlarının yayınlandığı bu sanal ortamı hiçbir Zonguldaklı bilgisayarından dinlemeyi arzu etmiyor. "Kazmacı arkadaş" anonslarının cızırtılı müzikler eşliğinde söylendiği günler artık gerilerde.

Türkiye'nin ilk özel radyosu; EKİ Radyosu. 12 Eylül yönetimince kapatılan bu radyo ile Türkiye Taşkömür Enstitüsü'nde çalışan onbinlerce işçinin, bunların aile ve köylerinde yaşayan babadan oğula tüm madenci insanların eğitimi hedeflenmişti.

EKİ Radyosu, Zonguldak kültürünün önemli bir ürünüydü.

EKİ Radyosu, bir kent kültürünün ürünüydü

EKİ Radyosu, madencilik kültürünün bir ürünüydü.

Birçok Zonguldaklı'nın kulaklarında

"İşçi Arkadaş" ile başlayan anonslar vardır.

12 Eylül bu ülkede birçok güzel şeyi yok etti

O güzel Radyo da

O güzel atlara bindi,

Ve gitti.

NOT: Bu yazı Mete Arif Tokmak'ın kent ve kültür rehberi adıyla yayınlanan Zonguldak.com web adresinden alınmıştır. Ayrıca, Madencilik Bülteninin önceki sayısında yer alan ve Kaybolan Madencilik Kültürünü ele alan yazıda yanlışlıkla kaynaklar yayınlanmamıştır. Bu yazı E. Murat Zaman ve Erol Çatma'nın çalışmalarının yanı sıra Hürriyet ve Evrensel gazetelerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.